

УДК 595.76:580.006(477.72)

О.А. ЛИСТОПАДСЬКА

Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН, смт Асканія-Нова

**КОРОЇДНА ЕНТОМОФАУНА ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ
«АСКАНІЯ-НОВА»**

Визначено видовий склад короїдної ентомофауни 7 видів деревних інтродуцентів парку, які утворюють субформації ландшафтно-ценотичних виділів штучних дібров старої частини дендропарку. Проаналізовано трофо-топічну приуроченість досліджуваної ентомологічної групи. Виявлено найбільш вразливі деревні рослини.

Ключові слова: короїди, деревні інтродуценти, дендрологічний парк.

Вступ

Дендрологічний парк «Асканія-Нова» є прикладом створення нового біотопу, з чим пов'язується формування нових біоценозів, зміна фауни. Фауна комах парку до цього часу залишається недостатньо вивченою. Оскільки інтродукція рослин є одним з основних завдань наукової діяльності дендропарку, то разом з посадковим матеріалом сюди потрапляє і адвентивна ентомофауна. Крім того, ендокормобіонтна ентомофауна може бути завезена разом з будівельним матеріалом. Оскільки стара частина парку являє собою перестійні деревні насадження, то саме тут проявляється найбільш очевидна діяльність короїдів, яка може мати суттєві негативні наслідки.

Матеріали та методи досліджень

Дослідження екологічних особливостей короїдів проводилися детальним обліком [1] в перестійних деревних ценозах старої частини парку. Усі рослинні угруповання старого парку є штучними насадженнями і класифікуються як культурфітоценози лісового та паркового типів, які диференційовано на ландшафтні виділи. Тому короїдну ентомофауну досліджено на 7 видах деревних інтродуцентів парку, які утворюють субформації ландшафтно-ценотичних виділів штучних дібров: біла акація *Robinia pseudoacacia* L., гледичія звичайна *Gleditsia triacanthos* L., дуб звичайний *Quercus robur* L., каркас західний *Celtis occidentalis* L., клен гостролистий *Acer platanoides* L., софора японська *Sophora japonica* L. та ясен звичайний *Fraxinus excelsior* L. [6]. Встановлення видового складу короїдів проводилося за визначенням личинок та імаго [4, 7, 8], а також їх ходів у корі [2, 3, 5].

Результати досліджень

Найбільш численним серед досліджуваних видів в насадженнях старого парку є каркас західний, але короїдів та слідів їх життєдіяльності на його корі не зафіксовано (табл. 1). Всі виявлені пошкодження покривної тканини мали механічне походження, внаслідок чого сталося мікотичне ураження рослин. Умовно стійкими до короїдної ентомофауни можна вважати також гледичію колючу та софору японську, кора яких не мала пошкоджень відповідного характеру.

Таблиця 1

Пошкодження рослин в насадженнях дендропарку

№	Назва виду	Загальна к-ть, шт.	К-ть пошкоджених	
			шт.	%
1.	<i>Gleditsia triacanthos</i>	62	–	–
2.	<i>Quercus robur</i>	329	8	2,4
3.	<i>Sophora japonica</i>	402	–	–
4.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1223	25	2,0
5.	<i>Acer platanoides</i>	1433	7	0,5
6.	<i>Fraxinus excelsior</i>	2578	126	4,9
7.	<i>Celtis occidentalis</i>	2726	–	–
	Всього	8753	166	1,9

Найбільш вразливим виявився ясен звичайний (майже 5% рослин цього виду є кормовою базою для представників групи короїдів). Інші види пошкоджуються значно менше. Загальна частка усіх уражених рослин становить 1,9%, тому санітарний стан перестійних насаджень можна вважати задовільним.

В результаті досліджень виявлено 8 видів жуків короїдної ентомофауни: вузькотіла златка зелена *Agrilus viridis* Linnaeus, 1758 (Buprestidae), ясеневий лубоїд строкатий *Hylesinus varius* Fabricius, 1775, заболонник-мечоносець *Scolytus ensifer* Eichhoff, 1881, заболонник Кірша *S. kirschii* Skalitzky, 1876, заболонник смугастий *S. multistriatus* Marsham, 1802, заболонник-пігмей *S. pygmaeus* Fabricius, 1787, заболонник зморшкуватий *S. rugulosus* P.W.J. Mueller, 1818, заболонник-руйнівник *S. scolytus* Fabricius, 1775 (Scolytidae).

За типом живлення більшість виявлених видів короїдів мають риси монофагів. Лише два види жуків можна віднести до поліфагів – вузькотілу златку зелену та ясеневий лубоїд строкатий. Кормову базу вузькотілої златки складають дуб звичайний (на 60%) та клен гостролистий (на 40%). Ясеневий лубоїд має ширший спектр живлення, але в більшості випадків він віддає перевагу ясеню звичайному (рис. 1).

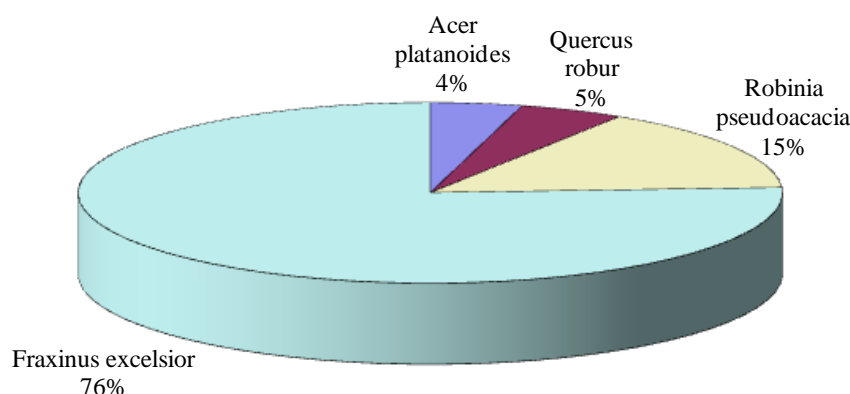

Рис. 1. Кормовий спектр ясеневий лубоїд строкатий

На рослинах деревних видів, що виявилися вразливими до впливу короїдів, відмічалось від 1 до 6 видів шкідливих комах (табл. 2). Найбільше різноманіття ентомофауни спостерігається на дубі звичайному. Серед шкідників цього інтродуцента найчастіше трапляються ясеневий лубоїд строкатий та заболонник-пігмей, поодинокі – заболонник-мечоносець та заболонник зморшкуватий.

Таблиця 2

Різноманіття короїдної фауни деревних інтродуцентів

№	Кормова рослина	Фітофаг	К-ть уражених дерев, шт.
1	2	3	4
1.	<i>Quercus robur</i>	<i>Hylesinus varius</i>	8
		<i>Scolytus pygmaeus</i>	7
		<i>S. multistriatus</i>	5
		<i>Agrilus viridis</i>	3
		<i>Scolytus ensifer</i>	1
		<i>S. rugulosus</i>	1
2.	<i>Fraxinus excelsior</i>	<i>Hylesinus varius</i>	126
		<i>Scolytus kirschii</i>	12
		<i>S. scolytus</i>	6
3.	<i>Acer platanoides</i>	<i>Hylesinus varius</i>	7
		<i>Agrilus viridis</i>	2
4.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	<i>Hylesinus varius</i>	25

Ентомологічне різноманіття ясена звичайного та клена гостролистого значно менше (на них зафіксовано 3 і 2 види шкідників відповідно). Кору білої акації пошкоджує лише ясеневий лубоїд строкатий, який є поліфагом і трапляється в насадженнях парку на два порядки частіше від основної маси шкідників.

Висновки

Із 7 досліджуваних видів деревних інтродуцентів 4 види становлять кормову базу короїдних комах. До даної ентомологічної групи входять 8 видів жуків, представників родин Златки та Короїди. Найбільш вразливим є ясен звичайний, 4,9% рослин цього виду пошкоджено короїдами. Найбільше різноманіття комах відмічено на дубі звичайному. Ясеневий лубоїд строкатий вирізняється яскраво вираженою поліфагією, він найбільш поширений серед виявлених шкідників. Загальна частка уражених рослин становить 1,9% від усіх обстежених, тому санітарний стан перестійних насаджень старого парку можна вважати задовільним.

Список літератури

1. Воронцов А.И. Лесная энтомология / А.И. Воронцов. – М.: Высшая школа, 1982. – 384 с.
2. Гусев В.И. Определитель поврежденных лесных, декоративных и плодовых деревьев и кустарников / В.И. Гусев. – М.: Лесная промышленность, 1984. – 472 с.
3. Иллюстрированный справочник жуков-ксилофагов – вредителей леса и лесоматериалов Российской Федерации / [Ижевский С.С., Никитский Н.Б., Волков О.Г., Долгин М.М.]. – Тула: Гриф и К, 2005. – 220 с.
4. Мамаев Б. М. Определитель насекомых по личинкам / Б.М. Мамаев. – М.: Просвещение, 1972. – 400 с.
5. Никитский Н.Б. Жуки-ксилофаги – вредители древесных растений России / Н.Б. Никитский, С.С. Ижевский. – М.: Лесная промышленность, 2005. – 120 с.
6. Рубцов А.Ф. Збереження та відновлення насаджень державного дендрологічного парку «Асканія-Нова»: методичні рекомендації / А.Ф. Рубцов. – Асканія-Нова, 1999. – 49 с.
7. Фауна СССР. Насекомые жесткокрылые: в 23 т. / [сост. Рихтер А.А.; ред. Штакельберг А. А.] – М. – Л.: АН СССР, 1949. – Т. XIII: Златки. – 233 с.

8. Фауна СССР. Насекомые жесткокрылые: в 23 т. / [сост. Плавильщиков Н.Н.; ред. Штакельберг А.А.]. – М. – Л.: АН СССР, 1952. – Т. XXI: Жуки-дровосеки. – 461 с.

Статья поступила в редакцию 18.09.2012 г.

O.A. LYSTOPADS'KA

The State Dendrological Park “Askania Nova” named after F.E. Faltz-Fein NAAS, Askania Nova, Ukraine

BARK BEETLE ENTOMOFAUNA IN DENDROLOGICAL PARK «ASKANIA NOVA»

Specific composition of the bark beetle entomofauna for 7 species of the woody aliens in the Park, which form subformations of the landscape-coenosis of the artificial quercus forests in the old part of Dendrological Park has been determined. Tropho-topical fitness of the investigated entomological group has been analyzed. The most vulnerable woody plants have been identified.

O.A. ЛИСТОПАДСЬКА

Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН, смт Асканія-Нова, Україна

КОРОЇДНА ЕНТОМОФАУНА ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «АСКАНІЯ-НОВА»

Визначено видовий склад короїдної ентомофауни 7 видів деревних інтродуцентів парку, які утворюють субформації ландшафтно-ценотичних виділів штучних дібров старої частини дендропарку. Проаналізовано трофо-топічну приуроченість досліджуваної ентомологічної групи. Виявлено найбільш вразливі деревні рослини.

O.A. ЛИСТОПАДСКАЯ

Биосферный заповедник «Аскания-Нова» имени Ф.Е. Фальц-Фейна НААН, пгт Аскания-Нова, Украина

КОРОЕДНАЯ ЭНТОМОФАУНА ДЕНДРОЛОГИЧЕСКОГО ПАРКА «АСКАНИЯ-НОВА»

Определен видовой состав короедной энтомофауны 7 видов древесных интродуцентов парка, которые образуют субформации ландшафтно-ценотических выделов искусственных дубрав старой части дендропарка. Проанализирована трофотопическая приуроченность исследуемой энтомологической группы. Выявлены наиболее уязвимые древесные растения.